

YABANCI ÜLKE MAHKEMELERİNCE VERİLEN MAHKÛMİYET KARARLARININ ADLÎ SİCİLE KAYDEDİLMESİ VE HAK MAHRUMİYETİ DOĞURMASI

Registration to Criminal Records of Convictions Given Foreign Court and Deprivation of Rights to Bear These Convictions

Dr. Ekrem ÇETİNTÜRK *

ÖZET

Gelişen ulaşım ve iletişimin etkisiyle adeta tek bir yerleşim yeri haline gelen Dünyada, devletlerin egemenliklerini ilan ettikleri sınırlar suç ve suçlulukla mücadelede noktasında eski önemini yitirmeye başlamıştır. Yaşanan bu süreç karşısında, genel kabul görmüş olan “cezaların mülkiliği” ilkesi gereğince, sadece verildikleri ülkenin sınırları içinde geçerli olan ceza mahkemesi ilamlarına ve bunların kanunî sonuçlarına, artan yabancılık unsuru nedeniyle uluslararası alanda da geçerlilik tanınması zarureti ortaya çıkmıştır. Ancak karşılaştırmalı hukuka bakıldığında bu konuda yeknesak bir uygulama görülmemektedir. Ülkeler, yabancı mahkeme kararlarının hangilerine hukukî değer atfederek adlî sicile kaydedileceği ve hak mahrumiyeti uygulanacağına dair farklı şekillerde uygulama yapmaktadırlar. Makalede, Türk Hukukunda yabancı mahkûmiyet kararlarının adlî sicile kaydı ve bu kayıtların hak mahrumiyeti doğurması konusunda yasal düzenleme ve uygulamadan kaynaklanan sorunlar tartışılarak çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı mahkeme kararları, yabancı mahkûmiyet kararları, adlî sicil, adli sicile kayıt, hak mahrumiyeti.

ABSTRACT

Due to developing transportation and communication, world has become like a single place and borders which states proclaim their sovereignty began to lose its importance in the fight against crime and criminality. According to principle of "territorial of penalties", it is generally accepted that legal consequences of decisions of criminal court is effective only within the limits of the border of the country. But this principle is losing its validity in the international arena due to the growing of a foreign element in the criminal area. However there is no a uniform application of the law in this regard among countries. Countries are giving different legal value of foreign judgments and

* Hakim, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdür Yardımcısı, ecetinturk@adalet.gov.tr

making varied practice concerning criminal record and deprivation of rights. In the article, the issue is coming from legislation and application about registration of criminal records of foreign criminal court decisions and deprivation of rights to bear these records will be discussed and some proposals were made to solve these problems.

Keywords: Foreign court judgments, foreign court convictions, criminal records, registration to criminal records, deprivation of rights.

GİRİŞ

Özellikle terörizm ve yolsuzluk gibi alanlarda sınıraşan suçların oldukça yaygınlaşması ve kısa süreli veya uzun süreli büyük nüfus hareketleri sonucunda her ülkenin sınırları içinde pek çok yabancıların yaşamaya başlamış olması nedeniyle, ülkeler iki ve çok taraflı anlaşmalar vasıtasıyla soruşturma, kovuşturma ve infaz aşamalarında diğer ülke mahkemeleri tarafından alınan kararlara belli noktalarda geçerlilik sağlamaktadırlar.¹

Ceza mahkemelerince verilen mahkûmiyet kararları, şüphesiz öncelikli olarak iç hukukta geçerlilik kazanarak bir etkiye neden olmaktadır. “Ceza kararlarının mülkiliği” ilkesi gereğince ceza hukukunda kesin hükmün² doğurduğu sonuçlar esas itibarıyla kararı veren ülkenin sınırları içinde geçerli kalmaktadır.³ Ancak yukarıda bahsettiğimiz gelişmeler sonucu yabancılık unsuru içeren mahkûmiyet kararlarının artması sonucunda, bu kararlara iç hukukta olduğu gibi belli noktalarda uluslararası alanda da geçerlilik tanınması zarureti ortaya çıkmıştır.⁴

¹ **Yenisey, Feridun.** “Milletlerarası Ceza Hukuku, Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri ve Mevzuatı”, Beta, 1988, s.1; **Tezcan, Durmuş.** “Avrupa Toplulukları İçinde Ceza Hukukunun Yeri”, Prof. Aziz Köklü’nün Anısına Armağan, Ankara, 1984, s. 470.; **Tezcan, Durmuş.** “Uluslararası Ceza Divanı Açısından Uluslararası Adli Yardım”, s.103, <http://www.iku.edu.tr/TR/userfiles/huk/937.pdf> (Son Erişim: 15/05/2013).

² *Kesin hüküm*; yargılamaya konu bir olay bakımından hüküm verildikten sonra usulüne uygun bir şekilde yapılacak tefhim veya tebliğ sonunda ilgililerin hiçbir engel ile karşılaşmadan kanun yollarını kullanmaları üzerine veya bu haktan vazgeçmeleri sonunda infaz kabiliyetini haiz olan hükümlerdir. Kesin hükmün iki önemli sonucu vardır. Bunlardan biri, kesinleşen hükmün infaz kabiliyetini kazanması diğeri ise, aynı konuda ikinci defa soruşturma veya kovuşturma yapılamamasıdır (*ne bis in idem*). Bkz. **Ünver, Yener/Hakeri, Hakan.** “Ceza Muhakemesi Hukuku”, 5. Baskı, Adalet, s. 771-772; **Yenisey, Milletlerarası Ceza**, s.210.

³ **Dönmezer, Sulhi/Erman, Sahir.** “Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım”, 12. Baskı, Beta, 1997, C.I, no. 372.; **Tezcan, Durmuş/Erdem, E. Mustafa/Önok, R. Murat.** “Uluslararası Ceza Hukuku”, Seçkin, 2009, s. 80; **Centel/Hamide, Zafer/Hamide, Çakmut/Özlem.** “Türk Ceza Hukukuna Giriş”, 7. Baskı, Beta, 2011, s. 155, 156.

⁴ “... mülkilik ilkesinde ısrar etmenin, günümüzde suçla savaş politikasını, değil uluslararası yönden, ulusal açıdan bile etkisiz hale getirmektedir. Suçlunun geçmişi, onun suç işlediği ülke sınırları içine veya mahkûm edildiği ülke sınırları içine kapatılmamalıdır. Bu geçmiş suçlunun kişiliğiyle sıkı sıkıya bağlıdır. Suç ve suçlunun sınır tanımadığı zamanımızda, ceza adaletini sınırlar içine kapatmak anlamsız olmaktadır. Şurası gerçektir ki, büyük bir hareketliliğe sahip

Yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarına geçerlilik verilen alanlardan birisi, bu kararların kararı veren ülke dışında infaz edilebilmesidir. 08.05.1984 tarihli ve 3002 sayılı Türk Vatandaşları Hakkında Yabancı Ülke Mahkemelerinden ve Yabancılar Hakkında Türk Mahkemelerinden Verilen Ceza Mahkûmiyetlerinin İnfazına Dair Kanun, Türk vatandaşları hakkında yabancı devlet mahkemelerinden verilen ceza mahkûmiyetlerinin, karşılıklılık esası ve antlaşmalar saklı kalmak kaydıyla Türkiye’de; yabancılar hakkında Türk mahkemelerinden verilen ceza mahkûmiyetlerinin de hükümlünün uyruğu bulunduğu devlette yerine getirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.⁵

Yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarına geçerlilik verilen alanlardan bir diğeri ise tekerrürdür.⁶ 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunun 87. maddesinin dördüncü fıkrası yabancı mahkemelerce verilmiş ceza kararlarının tekerrüre esas olamayacağını ilke olarak düzenlemiştir. Ancak, yine aynı fıkra bu ilkeye bazı istisnalar getirilmiştir. Buna göre parada sahtecilik (md. 316-320, 324, 331), resmi mühür ve damgalarda sahtecilik (md. 332, 333) ve uyuşturucu imal, ithal ve ihraç suçları (md. 403-404) nedeniyle yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararları tekerrüre esas olacaktır⁷. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu yabancı mahkeme kararlarının tekerrüre etki alanını genişletmiştir. Kanunun “Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular” başlıklı 58. maddenin dördüncü fıkrasında, kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık,

olan bu gün Türkiye’de, sahte para yapan, birkaç gün sonra Almanya’da uyuşturucu madde satan kişi, diğer suçlulara nazaran çok daha tehlikelidir.” **Bıyıklı, Hasan İsmet.** “Ceza Kararlarının Uluslararası Geçerliliği”, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 3, 1974, s. 442.

⁵ **Kunter, Nurullah/Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe.** “Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku”, 16. Baskı, Beta, 2008, s. 1365; Yabancı mahkeme kararlarının Türkiye’de yerine getirilmesi için 3002 sayılı Kanunda aranan koşullar şu başlıklar altında sıralanabilir: a) Türk Adalet Bakanlığı’nın veya ceza hükmünün verildiği ülkenin yetkili makamı tarafından talepte bulunması, b) Suç konusu fiilin ulusal mevzuatımıza göre özgürlüğü bağlayıcı bir ceza veya güvenlik tedbirini gerektiren bir suç olması, c) Talepte bulunulduğu tarihte, hükümlünün yerine getirilmesi gereken cezasının geri kalan kısmının en az bir yıl olması, d) Yabancı mahkeme hükmündeki sebeplere göre, Türkiye’de tayin olunacak ceza yaptırımının, zaman asımına uğramamış olması, e) Hükümlü hakkında, suç konu fiili nedeniyle Türkiye’de ayrıca soruşturma veya kovuşturma yapılmamış olması (non bis in idem), f) Mahkûmiyete konu olan fiilin, siyasi, askerî veya bunlarla bağlantılı suçlardan olmaması, g) Yerine getirme talebinin Türk hukuk düzenine aykırı düşmemesi gerekir. (**Kunter/Yenisey/Nuhoğlu**, s. 1365; **Töngür, Ali Rıza.** “Ceza Hukukunda Yeni Boyutlarıyla Erteleme”, Adalet Yayınevi, 2009, s. 82,83)

⁶ Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Avrupa Sözleşmesi, Madde 56; **Kunter/Yenisey/Nuhoğlu**, s. 1367.

⁷ “Maddenin adı geçen fıkrasındaki ifade biçimine bakılacak olursa, yargıç sayılan istisnai hallerde, yabancı ceza mahkûmiyetlerini tekerrüre esas almak zorundadır. Tekerrüre esas alınması, istisnai olarak kabul edilen yabancı ceza mahkûmiyetleri suçları uluslar arası yaygınlığı ve önemi göz önünde bulundurularak, anlaşmalarda özel olarak ele alınan mahkûmiyetlerdir. Bu anlaşmalarda, yabancı ülkede, bu suçlardan dolayı verilmiş mahkûmiyet kararlarının tekerrüre esas teşkil edeceği açıkça belirtilmiştir.” **Bıyıklı**, agm, s. 441-442.

uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçlarına ilişkin yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümlerin tekrerrü'e esas olacağı düzenlenmiştir.⁸

Yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarına geçerlilik verilen alanlardan diğerleri ise, bu makalenin ana konularını oluşturan adli sicile⁹ kayıt ve hak mahrumiyetidir. Bunlar aşağıda detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

I. CEZA HUKUKUNDA HAK MAHRUMİYETİ

Belli hakları kullanmaktan mahrum bırakılma, bir cezanın, infazdan sonra gelen ikinci önemli sonucudur. Medenî toplumlarda suç işlemeyen kişilerin kural olarak “güvenilir” oldukları kabul edilmiş ve kendilerine hukuk düzeninde tanınan bir takım hakları (kişisel, sosyal, ekonomik, siyasi) kullanabilme yetkisi verilmiştir. Hukuk düzeninin suç saydığı fiilleri işleyen kişilerin ise güvenilirlik sıfatlarını kaybettikleri kabul edilerek, tedbiren bazı hakları kullanmaktan yoksun bırakılmalarına karar verilecektir.¹⁰ İşte bu şekilde, işlenen bir suçun sonucu olarak hükmedilen hapis cezasıyla birlikte failin belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakılmasına hak mahrumiyeti adı verilmektedir.¹¹

532 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 31 inci maddesinde, “ceza mahkûmiyetlerinin neticeleri ve tarzı icraları” başlığı altında düzenlenmiş olan, “kamu hizmetlerinden yasaklılık, meslek ve sanatın tatili, yasal kısıtlılık, velayet, vesayet veya kocalıktan doğan hak veya yetkinin kaybı” gibi fer'i ceza¹²

⁸ **Özgenç, İzzet.** “Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 8. Baskı, Seçkin, 2012, s. 762.

⁹ Kişilerin daha önceden bir mahkûmiyetleri olup olmadığı adli sicil kayıtlarına bakılarak öğrenilecektir. Adli sicil kurumunun tarihçesi oldukça eskiye dayanır. Roma Hukukunun son dönemlerinde, eski mahkûmiyetlerin tespiti amacıyla bazı suçlardan hüküm giyenlerin vücutları üzerinde damgalama uygulamasına başlanmış ve bu uygulama 18. Yüzyıla kadar devam etmiştir. Kişilerin adli geçmişlerinin belirli bir sistem içinde kaydedilmesi uygulaması ilk kez 1750 yılında Fransa’da gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama zaman içinde Avrupa’ya yayılmıştır. Almanya’da adli sicile ilişkin ilk düzenleme 1882 yılında, İsviçre’de ise 1941 yılında yapılmıştır.

İslam Hukukunda tekrerrür kurumu kabul edilmediği için adli sicili belirtecek herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde çıkarılan 25 Nisan 1333 tarihli Sicilli Adli Nizamnamesi bu konudaki ilk düzenlemedir. Ancak bu nizamname uygulaması yeterli olmamıştır. Bu nedenle Ülkemizde ilk adli sicil teşkilatının 1944 tarihli 4664 sayılı Adli Sicil Kanunu ile gerçekleştirildiği söylenebilecektir (Ayrıntılı bilgi için bkz. **Önder, Ayhan.** “Ceza Hukuku Genel Hükümler”, Beta, 1992, C.II-III, s. 831vd).

¹⁰ **Hakeri, Hakan.** “Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, 2012, s. 560; **Özgenç,** “Genel Hükümler”, s. 680.

¹¹ **Özbek, V.Özer/Kanbur, M.Nihat/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar/Tepe, İlker.** “Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 2. Baskı, Seçkin, 2011, s. 578.; **Arslan, Çetin.** “Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.2007, C.56, S.4, s.14.

¹² *Fer'i cezaların özellikleri şu şekilde özetlenebilir:* a) Fer'i cezalar mahkûmiyetin doğal sonucudur. Bazı hallerde hâkime bu cezalara hükmetme konusunda tam bir takdir hakkı tanırken, bazen de hâkim zorunlu olarak hükmetmek durumundadır. b) Fer'i cezalar tek başlarına değil, ancak bir cezaya ek olarak hükmedilir. Bu şekilde asli cezanın etkinliğini artırmak amaçlanır. Infaz

niteliğinde olan hak mahrumiyetleri, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda güvenlik tedbiri¹³ olarak düzenlenmiştir.¹⁴

A. Kasten İşlenen Bir Suçun Kanunî Sonucu Olarak Hak Mahrumiyetleri (TCK md. 53/1)

Kasten işlenmiş bir suç nedeniyle hapis cezası alan bir failin, mahkûmiyetin kanunî bir sonucu olarak hangi haklardan mahrum bırakılacağı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinin birinci fıkrasında sınırlı sayma yoluyla gösterilmiştir.¹⁵ Bu yoksunluk türlerinin yorum yoluyla genişletilmesi mümkün değildir¹⁶. Mahkeme ilamında açıkça gösterilmese de, bu durum sanık için kazanılmış bir hak oluşturmaz ve yoksunluklar kanun gereği uygulanmak durumundadır.¹⁷ Diğer bir söylemle bu tedbirin uygulanması için, hükümde

şekilleri asli cezanınkinden farklıdır. Fer'i cezaların en önemli özelliklerinden biri, failin kusuru nedeniyle hükmedilmekte olması, işlenen fiil ile verilen ceza arasında bağlantı bulunmasıdır. Güvenlik tedbirlerinde ise, işlenen fiil ile tedbir arasında bağlantı aranmadığı gibi, işlenen fiilin türü ve ağırlığı da önemli değildir. c) Fer'i cezalar geri alınamaz ve değiştirilemez. (Ayrıntılı bilgi için bkz. **Nuhoglu, Ayşe**. "Ceza Hukukunda Emniyet Tedbirleri", 1997, s. 86.)

¹³ *Güvenlik tedbirleri*: Suç işleyen kişinin tekrar suç işlemesi tehlikesi karşısında uygulanan, hem toplumu hem de failin korunmasını amaç edinen ve hâkim tarafından uygulanan ceza hukuku yaptırımlarıdır. Bu tanımdan hareketle güvenlik tedbirlerinin uygulanabilmesi için gerekli olan koşullar şu şekilde özetlenebilir:

a. Güvenlik tedbirlerine bir suçun işlenmesinden sonra hükmedilebilir. Yani tehlikelilik durumunu ortaya koyan bir suç işlenmedikçe güvenlik tedbirine hükmolunamaz (TCK 2.md).

b. Güvenlik tedbirleri toplum için tehlikeli olduğu kabul edilen kişiler hakkında uygulanır. Failerin bir kısmı akli melekelerinin yerinde olmaması, bir kısmı da kötü yaşam biçimi ve geçmiş halleri nedeniyle toplum bakımından tehlikeli olabilirler. Bu kişilerin suç işlemeleri halinde güvenlik tedbirlerinin uygulanması gerekecektir.

c. Güvenlik tedbirlerinin mutlaka kanunî bir dayanağının olması şarttır.

d. Güvenlik tedbirleri, kişi özgürlüğü ve güvenliğiyle yakından ilgili olduğu için mutlaka hâkim tarafından hükmedilmesi gerekir.

Türk Ceza Kanununda yer alan güvenlik tedbirleri 53 ila 60 ıncı maddeler arasında sayılmıştır. Buna göre; "belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma" (TCK md. 53), "eşya müsadresi" (TCK md. 54), "kazanç müsadresi" (TCK md. 55), "çocuklara özgü güvenlik tedbirleri" (TCK md. 56), "akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri" (TCK md. 57), "suçta tekerür ve özel tehlikeli suçlular" (TCK md. 58), "sınır dışı edilme" (TCK md. 59) ve "tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri" (TCK md. 60) sayılan güvenlik tedbirleridir. **Artuk, M.Emin/Gökçen, Ahmet/Yenidünya, A. Caner**. "Ceza Hukuku Genel Hükümler", 3. Baskı, Turhan Kitabevi, 2007, s. 1009; **Koca, Mahmut/Üzülmüş, İlhan**. "Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler", 4. Baskı, Seçkin, 2011, s. 626. **Özgenç** "Genel Hükümler", s. 675vd; **Özbek vd.**, "Genel Hükümler", s.578

¹⁴ Doktrinde diğer bir görüş; "belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma"nın Kanunda güvenlik tedbirleri başlığı altında düzenlense de, esasında burada bir güvenlik tedbiri değil, mahkûmiyetin kanunî bir sonucu olan "ek ceza"nın söz konusu olduğunu savunmaktadır. (Bu görüş için bkz. **Öztürk, Bahri/Erdem, M. Ruhan**. "Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku", 11. Baskı, Seçkin, 2011, s. 405; **Özbek vd.**, "Genel Hükümler", s.577); **Özbek, V.Özer**. "İnfaz Hukuku", Orion, 2007, s. 272.

¹⁵ **Hakeri**, "Genel Hükümler", s. 561.

¹⁶ **Bakıcı, Sedat**. "5237 sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuk Genel Hükümleri", Adalet, 2007, s.1043.

¹⁷ **Özgenç**, "Genel Hükümler", s. 685; **Öztürk/Erdem**, "Ceza Hukuku", s. 406.

ayrıca gösterilmesine gerek yoktur.¹⁸ Kasten işlenmiş bir suçun doğal sonucu olarak uygulanacaktır.¹⁹

Güvenlik tedbirleri, nitelikleri bakımından failin tehlikeliliği durumunda uygulanan kurumlar olmalarına rağmen, hak mahrumiyetinde failin kusuru aranmaktadır. Bu durum doktrinde eleştiri konusu yapılmıştır²⁰. Diğer yandan, mahrum bırakılan hak ve yetkilerin işlenen suçla bağlantısının bulunmasına gerek yoktur. Ancak, bazen suça bağlı hak yoksunluklarının söz konusu olduğu durumlarda vardır (TCK md. 53/5). Bu durumda hak yoksunluğunun hükümde açıkça belirtilmesi zorunludur.²¹

Hak mahrumiyeti için ilk şart, failin kasıtlı olarak işlediği bir suç nedeniyle hapis cezasına mahkûm edilmesidir. Kastın türü yani, doğrudan ya da dolaylı kast olması önemli değildir. Bununla birlikte, ister bilinçli ister bilinçsiz taksirle işlensin, taksirle işlenen bir suç nedeniyle hükmedilen hapis cezalarında hak mahrumiyeti söz konusu olmayacaktır. Ancak Türk Ceza Kanununun 53/6 ıncı fıkrasında istisnaen taksirle işlenen suçlar nedeniyle de mahkûmiyete bağlı hak mahrumiyeti söz konusu olabilmektedir.²² Diğer yandan, fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmayanlar hakkında hak mahrumiyetlerine karar verilemeyeceği Türk Ceza Kanununun 53/4 üncü fıkrasında ifade edilmiştir.

Bir kişinin birden çok hapis cezasına mahkûmiyeti halinde, her bir ceza mahkûmiyetinin diğerinden ayrı ve bağımsız olarak varlığını sürdüreceği ve cezaların yargılama aşamasında toplanması da mümkün olmadığından

¹⁸ Doktrinde farklı bir görüş ise; sanığın, hükümlülüğüne neden olan eylemi ve bu eylemi suç sayıp cezalandıran yasa maddelerini içeren hükmü, verilen hüküm nedeniyle başvurabileceği yasal yolları bilme hakkı kadar, hükümlülük kararının sonucu olan ve yoksun kıldığı hakları içeren maddeyi ve içeriğini de bilmeye hakkı olduğunu, bunun yanında adli sicil kayıtlarının ispat gücü ve resmî belge olması nedeniyle de, hak mahrumiyetlerine yer verebilmesi için hükümde bunun yer alması gerektiğini, Türk Ceza Kanunu'nun 53. maddesinde düzenlenen hak yoksunluklarının, hapis cezasının kanuni sonucu olması, kanunun, güvenlik tedbirleri kısmında düzenlenmiş olmasının, hükümde ve gerekçede hak yoksunluklarına yer verilmemesine gerekçe yapılamayacağını ileri sürmüştür. (Bu görüş için bkz. **Otaç, Cengiz**. "Suçun Kanuni Sonucu Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C:2, Y:2, S:4, Ocak 2011, s. 420.

¹⁹ **Centel/Zafer /Çakmut**, s. 679.

²⁰ **Turhan, Faruk**. "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Güvenlik Tedbiri Olarak Hak Yoksunluğu ve Yasaklığının Hukuki Niteliği, Kapsam ve Koşulları Üzerine Bir Değerlendirme", Ceza Hukuku Dergisi, 2007, S.4, s.173.

²¹ **Centel/Zafer/Çakmut**, "Ceza Hukukuna Giriş", s.679.

²² Türk Ceza Kanunu'nun 53 ncü maddesinin 6 ncı fıkrası metni şu şekildedir; "(6) Belli bir meslek veya sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenen taksirli suçtan mahkûmiyet halinde, üç aydan az ve üç yıldan fazla olmamak üzere, bu meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınmasına karar verilebilir. Yasaklama ve geri alma hükmün kesinleşmesiyle yürürlüğe girer ve süre, cezanın tümüyle infazından itibaren işlemeye başlar." **Öztürk/Erdem**, "Ceza Hukuku", s. 406.

(CGTİHK md. 99), her bir ceza için ayrı ayrı hak yoksunluğuna karar vermek gerekecektir.²³

Hak mahrumiyetleri, hükmün kesinleşmesiyle başlayıp infaz süresince devam edecektir (TCK md. 53/2). İnfazdan sonra devam edecek bir hak yoksunluğuna hükmedilmiş ise (TCK md. 53/5), hangi suç için hangi hakkın yasaklandığının, Yargıtay denetimine imkân sağlayacak ve infazda tereddüt oluşturmamak şekilde hükümde açıkça gösterilmesi gerekir.²⁴

B. Diğer Kanunlardan Kaynaklanan Hak Mahrumiyetleri

Farklı kanunlarda bir suçu işleyen kişi hakkında suçun niteliğine ve hükmedilen cezanın türüne göre, Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde yer alan hak yoksunluklarına ilaveten farklı bir takım hak yoksunluklarına da hükmedilmesi öngörülmüştür.²⁵ Özellikle, bir takım yetki kullanımının ya da meslekî sorumluluğun gerektiği alanlarda, belli bir sürenin üstünde hapis cezası almak veya ilgili kanunlarda sayılan suç türlerinden birinden hüküm giymiş olmak Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa da, bazı görevlerin üstlenilmesine engel teşkil etmektedir.²⁶ Bu ve buna benzer değişik kanunların hükümlerine göre bir suç işlemenin sonucu olarak kişi hakkında Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesindeki hak mahrumiyetleri yanında bu özel kanunlarda yer alan hak mahrumiyetleri de ayrıca bir karara gerek olmadan kanun gereği yürürlüğe girmektedir.

Örneğin, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde; Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak şartı aranmaktadır.

Bunun gibi, 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanunun 28 inci maddesinde hekimlik mesleğinin icrası için; 45 inci maddesinde ise diş hekimliği mesleğinin icrası için; Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile, kasten işlenen bir suçtan beş yıl veya

²³ Centel/Zafer/Çakmut, "Ceza Hukukuna Giriş", s. 683; Otacı, agm, 420.

²⁴ Otacı, agm, s.421

²⁵ Otacı, agm, s. 460.

²⁶ Özgenç, "Genel Hükümler", s. 728 vd.

daha fazla süreyle hapis ya da Devletin güvenliğine ve Anayasal düzene karşı işlenen suçlar ile yüz kızartıcı suçlar olarak da anılan zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak gerekmektedir.

Keza, 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 8 inci maddesinde banka kurucusu olabilmek için gereken şartlar sayılmıştır. Bunlardan biri de; taksirli suçlar hariç olmak üzere affa uğramış olsalar bile mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve diğer kanunlar uyarınca ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve diğer kanunlar uyarınca üç yıldan fazla hapis cezası almamış olmak veya mülga 3182 sayılı Bankalar Kanununun, bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Bankalar Kanununun, bu Kanunun ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun ve ödünç para verme işleri hakkında mevzuatın hapis cezası gerektiren hükümlerine muhalefet yahut mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu veya diğer kanunlar uyarınca basit veya nitelikli zimmet, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlâk kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, karapara aklama veya Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlar ile Devlet sırlarını açığa vurma, Devletin egemenlik alametlerine ve organlarının saygınlığına karşı suçlar, Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, milli savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk, yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı suçlar, vergi kaçakçılığı suçlarından veya bu suçlara iştiraktan hükümlü bulunmamak şartı olarak belirtilmiştir.

Hak mahrumiyetlerine ilişkin tedbirlerin süresi, verilen ceza süresiyle sınırlı olması nedeniyle CMK'da yasaklanmış hakların iadesi (memnu hakların iadesi) kurumuna yer verilmemiştir. Hakkında Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesi gereğince güvenlik tedbirlerinden birine başvuru kişi, infazın son bulmasıyla birlikte ek olarak bir yasaklanmış hakların iadesi usulüne gerek kalmadan haklarını kullanmaya başlayabilecektir.²⁷ Bununla birlikte, Türk Ceza Kanununun 53'ncü maddesi düzenlemesi doğrultusunda CMK'da yasaklanmış hakların geri verilmesi kurumuna dair bir düzenleme yer almasa da, TCK

²⁷ Özbek vd., "Genel Hükümler", s.580

dışında özel kanunlarda²⁸ yer alan hak mahrumiyetleri için Adlî Sicil Kanunun 13/A maddesinde bu kuruma yer verilmiştir.²⁹

II. YABANCI ÜLKE MAHKEMELERCE VERİLEN MAHKÛMİYET KARARLARININ ADLÎ SİCİLE KAYDI

A. Yasal Mevzuat

1. 4664 Sayılı Kanun

Adlî Sicil Kanununun ilk kabul edildiği tarih olan 6.9.1944 yılından itibaren yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet hükümleri adlî sicile kaydedilmektedir. 6.9.1944 tarihli ve 4664 sayılı mülga Adlî Sicil Kanununun “Adlî sicille geçirilecek hüküm ve kararlar” başlıklı 2. maddesine göre, adlî sicile kaydedilecek hüküm ve kararlar arasında, Türk kanunlarına göre suç teşkil eden bir fiilden dolayı Türk vatandaşları hakkında yabancı bir devlet mahkemesince

²⁸ Örneğin 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48/A-5 hükmüne göre Devlet memuru olabilmek için; “Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (...) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.” Şartları aranmaktadır. Madde metninde de açıkça ifade edildiği üzere, sayılan suçlar bakımından Türk Ceza Kanunu’nun 53’ncü maddesinde belirtilen süreler geçse dahi kamu hizmetlerinden yasaklılık devam edecektir.

²⁹ “Yasaklanmış hakların geri verilmesi

Madde 13/A – (Ek: 6/12/2006-5560/38 md.)

(1) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı hak yoksunluklarının giderilebilmesi için, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilir. Bunun için; Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları saklı kalmak kaydıyla,

a) Mahkûm olunan cezanın infazının tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olması, b) Kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve hayatını iyi halli olarak sürdürdüğü hususunda mahkemede bir kanaat oluşması, gerekir.

(2) Mahkûm olunan cezanın infazına genel af veya etkin pişmanlık dışında başka bir hukukî nedenle son verilmiş olması halinde, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilmesi için, hükmün kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmesi gerekir. Ancak, bu süre kişinin mahkûm olduğu hapis cezasına üç yıl eklenmek suretiyle bulunacak süreden az olamaz.

(3) Yasaklanmış hakların geri verilmesi için, hükümlünün veya vekilinin talebi üzerine, hükümü veren mahkemenin veya hükümlünün ikametgâhının bulunduğu yerdeki aynı derecedeki mahkemenin karar vermesi gerekir.

(4) Mahkeme bu husustaki kararını, dosya üzerinde inceleme yaparak ya da Cumhuriyet savcısını ve hükümlüyü dinlemek suretiyle verebilir.

(5) Yasaklanmış hakların geri verilmesi talebi üzerine mahkemenin verdiği karara karşı, hükümle ilgili olarak Ceza Muhakemesi Kanununda öngörülen kanun yoluna başvurulabilir.

(6) Yasaklanmış hakların geri verilmesine ilişkin karar, kesinleşmesi halinde, adlî sicil arşivine kaydedilir.

(7) Yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna başvurulması nedeniyle oluşan bütün masraflar hükümlü tarafından karşılanır.

verilerek kesinleşen ve resmen Türkiye Hükümetine bildirilen mahkûmiyet hükümleri de sayılmıştır.³⁰ Ayrıca, Türkiye Devletinin şahsiyetine karşı işlenen bir suçtan veya kadın veya çocuk ticaretinin men'ine dair 18.5.1904, 4.5.1910 ve 30.9.1921 tarihli ve sahte para imalinin men'ine dair 20.4.1929 tarihli uluslararası sözleşmeler³¹ kapsamına giren suçlardan dolayı yabancı bir devlet mahkemesince verilip katılaşan ve resmen Türkiye Hükümetine bildirilen mahkûmiyet hükümleri de adli sicile kaydedilecektir.

Buna göre, yabancı bir mahkemece verilen mahkûmiyet hükmünün adli sicile kaydedilmesi için;

- a. Hükmün dayandığı fiilin Türk Kanunlarına göre suç olması,
- b. Hükmün Türk vatandaşı hakkında verilmiş olması,
- c. Hükmün kesinleşmiş olması,
- d. Hükmün resmi yollarla Türkiye'ye bildirilmesi, gerekmektedir.³²

Ancak göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti, parada sahtecilik ve Devlete karşı suçlar kapsamında olan fiillerden dolayı yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararları bakımından, hükmün dayandığı fiilin Türk Kanunlarına göre suç olması ve hükmün Türk vatandaşı hakkında verilmiş olması şartları açıkça aranmamaktadır. Bununla birlikte, bu konuda Kanunda bir açıklık olmamakla birlikte, bu iki şartın adli sicile kayıt bakımından şart olması gerekmektedir.

4664 sayılı Kanun, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet hükümlerinin adli sicil kaydedilmesi için yukarıda sayılanlar dışında bir şart aramamıştır. Kanunda yukarıda sayılan şartlarının denetiminin kim tarafından nasıl yapılacağına ilişkin bir hüküm de yer almamıştır. Bu nedenle yukarıdaki şartları taşıyan bir yabancı mahkûmiyet hükmünün adli sicile kaydı için bir mahkeme kararına ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu durumda, bu denetimin adli sicil yetkililerince yapılacağının kabulü gerekmiş ve uygulama da bu yönde gerçekleşmiştir.³³

2. 3682 Sayılı Kanun

22.11.1990 tarihli ve 3682 sayılı mülga Adli Sicil Kanununun “Adli sicile geçirilecek bilgiler” başlıklı 4. maddesinde de 4664 sayılı Kanuna paralel bir

³⁰ Dönmezer/Erman, C.III, s. 163.

³¹ Dönmezer/Erman, C.III, s. 391.

³² Dönmezer/Erman, C.III, s. 394.

³³ Bıyıklı, agm, s. 443.

düzenleme yapılmıştır. Buna göre, yabancı ülke mahkemelerince verilip, kesinleşen ve Türk Hükümetine bildirilen;

a) Türk kanunlarına göre suç sayılan fiillerden dolayı, Türk vatandaşları hakkında tesis olunan,

b) Türk Devletinin şahsiyetine karşı işlenen bir cürümden veya milletlerarası anlaşmaların kapsamına giren suçlardan dolayı hükmolunan, mahkûmiyet kararları;

Adli sicile kaydedilecektir. 3682 sayılı Kanununun önceki düzenlemeden tek farkı, uluslararası sözleşmeleri tatad etmek yerine tüm uluslararası sözleşmelerin kapsamına giren suçlar nedeniyle yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarını kapsamına almasıdır. Buna göre, yabancı bir mahkemece verilen mahkûmiyet hükmünün adli sicile kaydedilmesi için;

a. Hükmün dayandığı fiilin Türk Kanunlarına göre suç olması,

b. Hükmün Türk vatandaşı hakkında verilmiş olması,

c. Hükmün kesinleşmiş olması,

d. Hükmün resmi yollarla Türkiye'ye bildirilmesi,

Gerekmektedir. Ancak Devlete karşı suçlar ile uluslararası sözleşmelerin kapsamına giren suçlardan dolayı yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararları bakımından, hükmün dayandığı fiilin Türk Kanunlarına göre suç olması ve hükmün Türk vatandaşı hakkında verilmiş olması şartları aranmamaktadır.

3682 sayılı Kanun da, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet hükümlerinin adli sicil kaydedilmesi için yukarıda sayılanlar dışında bir şart aramamıştır. Kanunda yukarıda sayılan şartlarının denetiminin kim tarafından nasıl yapılacağına ilişkin bir hüküm de yer almamıştır. Bu nedenle yukarıdaki şartları taşıyan bir yabancı mahkûmiyet hükmünün adli sicile kaydı için bir mahkeme kararına ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu durumda, bu denetimin adli sicil yetkililerince yapılacağının kabulü gerekmiş ve uygulama da bu yönde gerçekleşmiştir.

3. 5352 Sayılı Kanun

5352 sayılı Kanun, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydı bakımından daha önceki yasal düzenlemeden farklı olarak iki ayrı hükmeye yer vermiştir. Kanununun “Adli sicil kayıtlarının tutulması” başlıklı 2.

maddesinde, yabancı ülke mahkemeleri tarafından “kesinleşmiş” ve Türk Hukukuna göre “tanınan” mahkûmiyet kararı bulunan Türk vatandaşlarına ait tüm adli sicil bilgilerinin Merkezi Adli Sicilde tutulacağı düzenlenmiştir. Buna göre, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydedilebilmesi için, bu kararların “kesinleşmesi” ve Türk Hukukuna göre “tanınması” gerekmektedir. Bu düzenleme de, hükmün dayandığı fiilin Türk Kanunlarına göre suç olması ve hükmün resmi yollarla Türkiye’ye bildirilmesi şartlarına yer verilmemiştir. Ancak bu iki şart Kanunda açıkça yazmasa da aranmak zorundadır. Ayrıca, Devlete karşı işlenen suçlar ile uluslararası sözleşmelerin kapsamına giren suçlardan dolayı yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararları bakımından özel bir düzenlemeye gidilmemiştir.

“Adli sicile kaydedilecek bilgiler” başlıklı 4. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde, Türk vatandaşı hakkında yabancı mahkemeden verilmiş ve kesinleşmiş olan mahkûmiyet kararının Türk Hukuku bakımından doğurduğu hak yoksunluklarına ilişkin olarak Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkemece verilen kararın adli sicile kaydedileceği hüküm altına alınmıştır.

Yukarıdaki hükümler yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydı bakımından kanun koyucunun eski uygulamadan farklı bir usulü benimsediğini açıkça göstermektedir. Yabancı ülke mahkemelerince verilen kararın adli sicile kaydedilmesi için iki şartın gerçekleşmesi gerekmektedir. Birincisi bu kararın kesinleşmesi iken, ikincisi bu kararın Türk Hukukuna göre “tanınması”dır.

B. Uluslararası Yükümlülük

Yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydı konusu, yabancılık unsuru içermesi nedeniyle uluslararası yükümlülüklerimizin de dikkate alınması gereken bir alandır. Tarafı olduğumuz 20 Eylül 1959 tarihli Avrupa Konseyinin Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi³⁴ bu alandaki Ülkemizin uluslararası alanda üzerine düşen sorumluluğu belirlemektedir.³⁵

Söz konusu Sözleşmenin “Adli Sicillerle İlgili Bilgi Mübadelesi” başlıklı 7. Bölümün 22. maddesinde, Akit taraflardan her birinin, diğer taraf uyruklarına

³⁴ 18.03.1968 gün ve 1034 sayılı Onay Kanunu ile kabul edilen Sözleşme metni için bkz. http://www.avrupakonseyi.org.tr/antlasma/aas_30.htm

³⁵ Sözleşmenin tarafı olan ülkeler; Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İtalya, Hollanda, Norveç, Slovakya, Lihtenştayn, Lüksemburg, İspanya, İsviçre, İsveç, Türkiye, İngiltere ve İsraildir.

ilişkin olup adli sicile kaydedilmiş bulunan cezai hükümler ve sonraki tedbirler hakkında ilgili tarafa bilgi vereceği düzenlenmiştir.³⁶ Adalet bakanlıkları bu bilgileri yılda en az bir kere birbirlerine göndereceklerdir.

Sözleşmenin taraf devletlere yüklediği tek yükümlülük, yabancı bir kişi hakkında adli sicile kaydedilen ceza hükümlerinin ve diğer tedbirlerin, bu kişinin vatandaşı olduğu taraf devlete bildirilmesinden ibarettir. Sözleşme bu yükümlülüğü adalet bakanlıklarına vermiştir.

Sözleşmeye göre, bildirilen bu ceza hükümlerinin ve diğer tedbirler hakkında nasıl bir işlem yapılacağı taraf devletlerin inisiyatifine bırakılmış durumdadır.³⁷ Diğer bir ifadeyle, bildirilen bu bilgilerin nasıl kullanılacağı taraf devletlerin takdirindedir. Buna göre, yabancı ülkelerden Ülkemize gönderilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydedilip kaydedilmemesi konusunda, uluslararası hukuk bakımından bir mecburiyetimiz bulunmamaktadır. Ancak kanun koyucu bu bilgilerin adli sicile kaydedilmesi yönünde tercihini kullanmıştır.

III. YABANCI MAHKEMELERCE VERİLEN MAHKÛMİYET KARARLARININ HAK MAHRUMİYETİ DOĞURMASI

A. 765 sayılı Kanun

541

765 sayılı mülga Türk Ceza Kanununun 8. maddesi bazı durumlarda yabancı mahkemelerce verilen ceza kararlarının ülkemizde hak mahrumiyeti doğurmasına imkân sağlamaktadır.³⁸ Düzenlemeye göre, yabancı mahkemeden verilen ve Türk kanunlarına uygun bulunan hüküm, Türk kanununca kamu hizmetinden yasaklanmayı veya sair bir hak mahrumiyetine neden olan bir cezayı ihtiva ettiği takdirde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine yabancı memlekette hüküm olunan hak mahrumiyeti cezaları neticesinin Türkiye'de dahi geçerli olacağına mahkeme karar verebilir.³⁹ Cumhuriyet savcısının talebi üzerine mahkemece bir işlem yapılmazdan evvel, hükümlü dahi yabancı mahkemeden verilen hükmün Türkiye mahkemesince yeniden tetkikini talep etmek hakkını haizdir.⁴⁰

Buna göre, yabancı mahkemelerce verilen ceza kararlarının ülkemizde hak mahrumiyeti doğurması için;

³⁶ Dönmezer/Erman, C.III, s. 394.

³⁷ Yenisey, *Milletlerarası Ceza*, s. 596.

³⁸ Bıyıklı, agm, s. 443,444

³⁹ Özdemir, Kenan. "Ceza Hukukunda Yabancı Kanunun Göz Önünde Bulundurulması", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.59, Y.2005, s. 253.

⁴⁰ Dönmezer/Erman, C.III, s. 518-519.

- a. Hükmün Türk kanunlarına uygun bulunması,
- b. Hükmün Türk kanununca kamu hizmetinden yasaklanmayı veya sair bir hak mahrumiyetine neden olan bir cezayı ihtiva etmesi,
- c. Hak mahrumiyeti konusunda Cumhuriyet savcısının talebi mahkemece karar verilmesi gerekmektedir.

Bu arada Kanun, hakkında yabancı mahkemelerce karar verilen ve bu kararın yukarıdaki koşulları taşımadığını düşünen kişiye, yukarıdaki süreç işlemeyen önce mahkemeye başvurarak kararın incelenmesini talep etme hakkı da vermiştir.

B. 5237 Sayılı Kanun

Yabancı mahkeme kararlarının ülkemizde hak mahrumiyeti sonucu doğurabilmesi sadece 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanununun benimsediği bir sistem olmayıp, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda da yabancı mahkeme kararlarını hak mahrumiyetine neden olması bakımından benzer usul benimsenmiştir. Yurt dışında verilmiş olan mahkûmiyet kararlarının hak yoksunluklarına neden olacağına ilişkin temel düzenleme Türk Ceza Kanununun 17. maddesinde yer almaktadır.⁴¹

765 sayılı mülga Türk Ceza Kanununun 8. maddesindeki düzenlemeye paralel olarak kaleme alınan “Hak yoksunlukları” başlıklı 17. maddede, yabancı mahkemeler tarafından verilen hükmün, bir haktan yoksunluğu gerektirmesi hâlinde, sonuçlarının geçerli olması için Türk mahkemeleri tarafından bu konuda bir karar verilmesi gerektiği hükme bağlanmıştır.⁴²

Düzenlemeye göre, mahkeme, yabancı mahkemelerden verilen ve Türk hukuk düzenine aykırı düşmeyen hükmün, Türk kanunlarına göre bir haktan yoksunluğu gerektirmesi hâlinde, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine Türk kanunlarındaki sonuçlarının geçerli olmasına karar verecektir. Buna göre, yabancı mahkeme hükmünü değerlendiren Türk mahkemesi, söz konusu mahkûmiyet hükmünün Türk kanunlarına göre bir haktan yoksunluğu gerektirip gerektirmediği göz önünde bulunduracaktır. Bunun nedeni ise, Türk mahkemesinin yabancı kanuna göre değil, Türk kanunlarına göre hak yoksunluklarının uygulanıp uygulanmayacağına karar verecek olmasıdır.⁴³

⁴¹ Özgenç, “Genel Hükümler”, s. 797

⁴² Koca/Üzülmez, s. 626.

⁴³ Koca/Üzülmez, s. 627.

Diğer bir ifadeyle, yabancı mahkemeler tarafından verilen mahkûmiyet kararlarının ülkemizde hak mahrumiyeti doğurması bakımından doğrudan bir uygulama kabul edilmemiştir. Yabancı mahkeme kararlarından dolayı hak yoksunluğu ancak Cumhuriyet savcısının istemi üzerine bir Türk mahkemesi tarafından karar verilmesi durumunda mümkün olabilecektir.

Örneğin, yabancı bir ülkede yağma suçunu işleyen Türk vatandaşı hakkında hükmedilen ceza infaz edildikten sonra failin Türkiye'ye gelmesi durumunda, *non bis in idem*⁴⁴ ilkesine dayanan Türk Ceza Kanununun 11 nci maddesi gereğince yeniden yargılama yapılamaz. Bununla birlikte, yabancı mahkeme tarafından verilen karar Türk Hukukuna göre bir mahrumiyeti gerektirecek olursa, Cumhuriyet savcısının talebi üzerine mahkemece bu yabancı karar hakkında Türk kanunlarındaki sonuçların geçerli olmasına hükmedilecektir. Ancak bu durumda Kanunun kısa da olsa talî bir yargılama⁴⁵ yapılmasını öngörmesi nedeniyle düzenlemenin, *ne bis in idem* ilkesiyle bağdaşmadığı da ileri sürülerek doktrinde eleştirilmektedir.⁴⁶ Yurt içinde yeni bir olay yargılaması yapmadan yabancı mahkeme kararlarının (yargının) dikkate alınarak yasaklamalara hükmetmenin “*ne bis in idem*” prensibi ile bağdaşıp bağdaşmayacağı mukayeseli hukukta da kapsamlı olarak tartışılmıştır.⁴⁷ *Ne bis in idem* ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle 1937 tarihli İsviçre Ceza Kanununda bu Kuruma yer verilmemiştir. Ancak, aynı fiil hakkında milletlerarası ceza hukuku alanında “*ne bis in idem*” ilkesi bazı durumlarda sınırlı olarak uygulandığından, yabancı mahkemelerden verilen hak mahrumiyeti kararlarının uygulanmasına engel teşkil etmeyecektir.⁴⁸

IV. ADLİ SİCİLE KAYIT İLE HAK MAHRUMİYETİNİN AYRILMAZLIĞI

5352 sayılı Kanununun 2. maddesinde adlî sicile kayıt bakımından tanımadan bahsedilirken, Kanunun 4. maddesinin (f) bendi ile Türk Ceza Kanununun 17. maddesinde hak mahrumiyeti açısından ayrı bir usule yer verilmesi nedeniyle,

⁴⁴ *Ne bis in idem*: Kökeni Roma ve kilise hukukuna dayanan bu ilke, aynı kişi hakkında aynı fiil nedeniyle ikinci defa soruşturma ve kovuşturma yapılamayacağını ifade eder. Bu ilke hem ulusal hem de uluslararası düzeyde kabul görmüştür (Bkz. **Özen, Mustafa**. “*Non Bis In Idem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi*,” Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIV, Y. 2010, S. 1, s. 390.; **Tezcan/Erdem/Önok**, “*Uluslararası Ceza*”, s. 93vd.

⁴⁵ *Talî ceza davası*: Bir suç isnadı karşısında adlî takibat başlatılmaksızın, bir suç nedeniyle adlî makamlardan bir karar alınması için açılan ceza davasıdır (Bkz. **Kunter/Yenisey/Nuhoglu**, s. 1333).

⁴⁶ **Özbek, V.Özer**. *TCK İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı*, 3. Baskı, 2006, C.1, s.251.

⁴⁷ **Yenisey**, “*Milletlerarası Ceza*”, s.252.

⁴⁸ **Yenisey**, “*Milletlerarası Ceza*”, s.252

kanun koyucunun adli sicile kayıt işlemi ile yapılan kayıtların hak mahrumiyeti doğurmasını ayırmak istediği şeklinde bir yorum yapılması mümkündür. Buna göre, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydıyla birlikte hak mahrumiyeti doğmayacaktır. Hak mahrumiyetinin doğması için Cumhuriyet savcısının talebi üzerine hâkim tarafından karar verilmesi gerekmektedir.⁴⁹

Kanımızca, yukarıdaki yorum isabetli değildir. Öncelikli olarak, Türk mahkemeleri tarafından verilip adli sicile kaydedilen kararlar bakımından, bu kararların hak mahrumiyetine neden olması için ayrıca bir karar alınmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Üstelik hak mahrumiyeti, yukarıda açıklandığı üzere bir suçtan dolayı mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak zorunlu olarak ortaya çıkmaktadır. Adli sicile kayıt yapıldıktan sonra bu kaydı gören adli ve idari makamlar, kayıta yer alan suçun gerek Türk Ceza Kanununda gerekse de özel kanunlarda yazan hak mahrumiyetlerini ayrı bir karar aramadan uygulamaktadırlar. Bu nedenle adli sicile kayıt ile hak mahrumiyetinin doğduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

544

İç hukukta geçerli olan söz konusu uygulama, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararları bakımından geçerlidir. Yabancı mahkemelerce verilen karar adli sicile kaydedildiği zaman, adli ve idari makamlar kaydedilen bu mahkûmiyetin Türk Hukukundaki sonucu olan hak mahrumiyetlerini, ayrıca bir karar aramadan uygulayacaklardır. Bu nedenle adli sicile kayıt ile hak mahrumiyeti arasında bir farklılığa gitmenin pratikte bir faydası bulunmamaktadır.

V. YASAL DÜZENLEME İLE UYGULAMA ARASINDAKİ ÇELİŞKİ

Yukarıda belirtildiği üzere, 4664 ve 3682 sayılı Adli Sicil Kanunlarının uygulandığı dönemde, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet hükümlerinin adli sicil kaydedilmesi için bu kanunlarda ve yukarıda açıklanan sayılan şartların denetiminin kim tarafından nasıl yapılacağına ilişkin bir hüküm yer almamıştır.⁵⁰ Bu nedenle şartları taşıyan bir yabancı mahkûmiyet hükmünün adli sicile kaydı için bir mahkeme kararına ihtiyaç duyulmamıştır. Bu denetimin adli sicil yetkililerince yapılacağı kabul edilmiş ve uygulama da bu yönde gerçekleşmiştir. Ancak, 5352 sayılı Kanun, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydı bakımından kanun koyucunun eski uygulamadan farklı bir usulü benimsediğini açıkça göstermektedir.

⁴⁹ Özgenç, "Genel Hükümler", s. 798; Koca/Üzülmez, s. 628.

⁵⁰ Bıyıklı, agm, s. 445

Kanımızca, Adli Sicil Kanununun, tanımaya ilişkin kanun koyucunun iradesini tam olarak yansıtan yeterli hüküm içermemesi nedeniyle, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydı bakımından 2005 sonrasında uygulamada her hangi bir değişiklik meydana gelmemiş, 4664 ve 3682 sayılı Adli Sicil Kanunlarının uygulandığı dönemdeki uygulama aynen devam etmiştir. Diğer bir ifadeyle, uygulamada 5352 sayılı Kanundaki “Türk Hukukuna göre tanınan mahkûmiyet” ibaresi, 6.9.1944 tarihli ve 4664 sayılı, 22.11.1990 tarihli ve 3682 sayılı mülga Adli Sicil Kanunlarının “Adli Sicile Geçirilecek Bilgiler” başlıklı maddelerinde de belirtildiği üzere, “Türk Kanunlarına göre suç sayılan fiiller” olarak anlaşılmış ve idari makamlar tarafından adli sicile veri girişi yapılmaya devam edilmiştir.

Yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet hükümlerinin hak mahrumiyetine neden olması bakımından ise 765 ve 5237 sayılı kanunlar benzer hükümler ihtiva etmelerine rağmen, her iki kanunun uygulandığı dönemde de bu kanunlarda öngörülen usule uygun bir uygulama olmamıştır. Diğer bir ifadeyle adli sicile kaydedilen yabancı mahkeme kararları, bir mahkeme kararına ihtiyaç bulunmadan hak mahrumiyeti sonucunu doğurmuştur.

Bununla birlikte, Ankara 17. İdare Mahkemesi 18.01.2012 tarihli, 2011/1591 E. 2012/23 K. sayılı Kararında, yukarıdaki uygulamanın Kanuna uygun olmadığına karar vermiştir. Mahkemeye, yabancı mahkeme kararlarının Türkiye’deki adli sicil kayıtlarına işlenebilmesi için Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkemece karar verilmesi gerekirken, bu yol izlenmeksizin yabancı ülke mahkemesinden verilen kararların doğrudan adli sicile kaydedilmesinin hukuka uygun olmadığı yönünde karar vererek, adli sicile kayıt işlemini iptal etmiştir. Söz konusu karar, Danıştay 10. Dairesinin 31.12.2012 tarihli ve 2012/2620 E. 2012/7162 K. sayılı Kararıyla da onanmıştır. Ayrıca, 17. İdare Mahkemesinin kararında adli sicile kayıt ile hak mahrumiyeti arasında bir ayrıma gidilmemiştir. Kararın dayanağı olarak (f) bendindeki hüküm esas alınmış ve söz konusu fıkradaki düzenleme adli sicile kayıt ve hak mahrumiyetine neden olması bakımından gerekli ve yeterli şart olarak görülmüş ve karar bunun üzerine bina edilmiştir.

VI. 5352 SAYILI KANUNA GÖRE TANIMA

Tanımaya konusunda ilk ifade edilmesi gereken husus, bunun özel hukuka ait bir kavram olduğudur. Özel hukukta yabancı mahkemeler tarafından verilen kararların, basit bir yargılama sonunda tanınması halinde, diğer ülkelerde de

bütün sonuçlarıyla uygulanması mümkündür⁵¹. Yabancı mahkemeler tarafından verilen özel hukuka ilişkin mahkeme kararlarının Türkiye’de hukuken geçerli olabilmesi ve uygulanabilmesi, Türk Hukukunda “tanıma” ve “tenfiz” olarak adlandırılan usullerden gerekli olanın tamamlanması gerçekleştirilebilmektedir. Tanıma ve tenfiz usulüne yönelik hükümler 22.11.2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun ile düzenlemiştir. Tanıma 5718 sayılı Kanunun 58. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Buna göre, tanıma yabancı bir mahkeme kararının Türkiye’de kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilmesini sağlayan usuldür. Tenfiz ise 5718 Sayılı Kanunun 50 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olup; yabancı mahkemeler tarafından hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların Türkiye’de icra olunabilmesini sağlayan usul olarak tanımlanmıştır.

5352 sayılı Kanun, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydı bakımından, bir özel hukuk kavramı olan “tanımayı” kullanmak suretiyle açıkça eski uygulamadan farklı bir usulü benimsemiştir.⁵² Yeni düzenlemeye göre, yabancı ülke mahkemelerince verilen kararın adli sicile kaydedilmesi için iki şartın gerçekleşmesi gerekmektedir. Birincisi bu kararın kesinleşmesi iken, ikincisi bu kararın Türk Hukukuna göre “tanınması”dır. Bununla birlikte, Türk Hukukuna göre tanınmanın nasıl yapılacağına dair Kanunda bir açıklık bulunmamaktadır⁵³. 4. maddesinin birinci fıkrasının (f)

⁵¹ “Kararları uluslar arası geçerliliği konusunda ceza kararları ile hususi hukuk kuralları arasında yaratılan bu derin farklılık, ceza yargılamasının devletin egemenliğine, hükümlerlik haklarına dayandığı, buna karşılık hususi hukuk alanında verilmiş kararların kazanılmış hakları (müktesep hak) kapsadığı ve bu hakların yer ve devlet kavramlarına göre değişmediği varsayımına dayandırılmaktadır. Devletler, kendi kamu düzenini, kendi yasaları ile koruma ve bu konuda başka ülke mahkemelerinden verilmiş kararları kuşku ile karşılama eğilimindedir.” **Bıyıklı**, agm. s. 439.

⁵² **Koca/Üzülmüş**, s. 627.

⁵³ Tenfiz prosedürü MÖHUK’ un 50-57. maddeleri arasında düzenlenmiştir. MÖHUK’un 50.maddesine göre tenfiz talebinde bulunabilmek için öncelikle yabancı bir mahkeme tarafından verilmiş ve o ülkenin hukukuna göre kesinleşmiş bir kararın mevcut olması gerekmektedir Kanunun aynı maddede getirdiği bir diğer şart yabancı mahkeme kararının hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş olmasıdır. Dolayısıyla ancak hukuk davalarına ilişkin bir kararın varlığı halinde yetkili Türk mahkemesinden kararın tenfizi talep edilebilecektir. MÖHUK’un 52.maddesine göre hukuki yararı bulunan herkes bir dilekçe ile tenfiz talebinde bulunabilir. Dilekçeye taraf sayısı kadar örnek eklenir. Yine 52.maddeye göre dilekçede şu unsurlar yer alır:

a) Tenfiz isteyenle, karşı tarafın ve varsa kanunî temsilci ve vekillerinin ad, soyad ve adresleri.

b) Tenfiz konusu hükmün hangi devlet mahkemesinden verilmiş olduğu ve mahkemenin adı ile ilâmın tarih ve numarası ve hükmün özeti.

c) Tenfiz, hükmün bir kısmı hakkında isteniyorsa bunun hangi kısım olduğu.

Kanun’un 53.maddesi ise dilekçeye eklenecek belgeleri düzenlemektedir, eklenecek belgeler şunlardır:

bendindeki hükmün ise tanımaya mı yoksa, yoksa hak mahrumiyetlerine mi ilişkin bir hüküm olduğu tam olarak anlaşılamamaktadır. Çünkü, (f) bendi tanımdan değil, yabancı mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet kararının, Türk Hukuku bakımından doğurduğu “hak yoksunluklarına ilişkin olarak” Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkemece verilen kararın adli sicile kaydedileceğinden bahsetmektedir. Üstelik bu hüküm, yukarıda açıklandığı üzere, yabancı mahkemelerce verilen kararların Ülkemizde hak mahrumiyeti doğurabilmesi için Türk Ceza Kanununun 17. maddesinde düzenlenen hükmün paraleli bir düzenleme içermektedir.

Söz konusu düzenlemeye ilişkin iki farklı yorum yapılması mümkündür. Birincisi, adli sicile kayıt bakımından tanıma işleminin, hak mahrumiyeti bakımından ise (f) bendindeki usulün uygulanması gerektiğidir. Ancak bu durumda tanıma işleminin nasıl yapılacağına ilişkin bir boşluk ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu durumda adli sicile kayıt işlemi ile hak mahrumiyeti konularının birbirinden ayrıldığıнын kabulü gerekmektedir. Ancak, yukarıda açıkladığımız üzere bu kabul kanımızca doğru değildir. İkinci yorum ise (f) bendinde tanıma usulüyle birlikte hak mahrumiyetinin düzenlendiği ve adli sicile katıyla birlikte hak mahrumiyetinin başlayacağıdır. Ancak bu durumda da (f) bendinin tanıma için yeterli olduğunu söylemek mümkün olmayacaktır. Çünkü söz konusu bent, görevli ve yetkili mahkeme, mahkemenin uygulayacağı usul ve kanun yolları gibi tanıma bakımından ihtiyaç duyulacak hükümleri ihtiva etmemektedir.

VII. ADLİ SİCİLE KAYIT BAKIMINDAN TANIMANIN VE HAK MAHRUMİYETİNE İLİŞKİN USULÜN UYGULANABİLİRLİĞİ

İdari merciler yerine adli makamların denetiminden geçen yabancı mahkeme kararlarının adli sicile kaydedilmesi ve hak mahrumiyeti sonucunu doğurması, hiç şüphesiz ki, vatandaşlar bakımından daha büyük bir güvencedir. Adli sicil kayıtlarının uzun yıllar boyunca, bir kamu hizmetinde çalışması, seçme ve seçilme ehliyeti, velayet vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasî parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olunması, bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tâbi bir meslek veya sanatın, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra edilmesi gibi çok önemli hak mağduriyetlerine yol açabildiği hususu da

a) Yabancı mahkeme ilâmının o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı veya ilâmı veren yargı organı tarafından onanmış örneği ve onanmış tercümesi.

b) İlâmın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesi.

dikkate alındığında, bu güvencenin önemi daha da artmaktadır. Üstelik, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının tercümedeki hatalar, isim benzerlikleri ve suçun ve hak mahrumiyetinin Türk hukuk sistemine uygunluğunun denetlenmesi gibi haksız sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilecek hususlar bakımından da bir denetleme prosedüründen geçirilmesi gerekmektedir.⁵⁴

Bununla birlikte, 5352 sayılı Kanun, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydı bakımından, “tanıma” kavramını kullanmak suretiyle eski uygulamadan farklı bir usulü açıkça benimsemiş olmasına rağmen, bu usulün uygulamada hayata geçebilmesi hukuken ve fiilen mümkün gözükmemektedir. Yine aynı şekilde 765 ve 5237 sayılı kanunların yabancı mahkeme kararlarının hak mahrumiyetine neden olabilmesi için öngördüğü usulün de uygulanabilir olduğunu iddia etmek mümkün değildir.

Hukuki imkânsızlığın altında, 5352 sayılı Kanunun tanımanın içeriğini yeterince doldurmamış olması yatmaktadır. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunda tanıma ve tenfiz 9. maddede düzenlenmiştir. Bu maddelerde görevli ve yetkili mahkeme, tanıma ve tenfizin şartları, tebliğ, kanun yolları, yerine getirilmesi ve kesin hüküm etkisi gibi uygulamada ihtiyaç duyulacak konular düzenlenmiş bulunmaktadır. Yine aynı şekilde, Türk Vatandaşları Hakkında Yabancı Ülke Mahkemelerinden ve Yabancılar Hakkında Türk Mahkemelerinden Verilen Ceza Mahkûmiyetlerinin İnfazına Dair Kanun, Türk vatandaşları hakkında yabancı devlet mahkemelerinden verilen ceza mahkûmiyetlerinin Türkiye’de; yabancılar hakkında Türk mahkemelerinden verilen ceza mahkûmiyetlerinin de hükümlünün uyruğu bulunduğu devlette yerine getirilmesi amacıyla yerine getirme şartları, görev ve yetkili mahkeme, kararın infazı ve kanun yolu gibi hükümleri 18 maddede düzenlemiş bulunmaktadır. Buna karşılık, 5352 sayılı Kanunda, tanıma usulü olarak kabul edilmesi mümkün olabilecek sadece bir hükme yer verilmiştir. Bu hükme göre, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkemece verilen karar adli sicile kaydedilecektir. Ancak, Kanunda, tanıma kararını vermeye hangi mahkemenin görevli ve yetkili olduğuna, tanımanın hangi şartlarda yapılacağına, tanımanın hukuki sonucunun ne olacağına, tanıma sırasında hangi usul kurallarının uygulanacağına ve tanıma kararına karşı gidilebilecek kanun yollarına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu durum da tanımanın hukuken uygulanabilmesini imkânsız kılmaktadır.

⁵⁴ **Demirel, Hakkı.** “Yabancı Ceza İlamlarının Değeri”, s. 302 <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhf-arsiv/AUHF-1952-09-01-02/AUHF-1952-09-01-02-Demirel.pdf>; **Biyyıklı**, agm, s. 449.

Yine yukarıdaki açıklamalara paralel olarak, yabancı mahkeme kararlarının hak mahrumiyetine neden olabilmesi 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda öngörülen usul de hukuki olarak yeterli değildir. Bu hukuki yetersizliğin altında da, hak mahrumiyeti doğması bakımından kabul edilen usulün yeterli hüküm içermemesi yatmaktadır. Söz konusu kanunlarda hak mahrumiyetinin doğması bakımından uygulanacak usule ilişkin sadece bir hükme yer verilmiştir. Bu hükme göre, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkemece verilen kararla hak mahrumiyeti doğacaktır. Ancak, Kanunda, bu kararı vermeye hangi mahkemenin görevli ve yetkili olduğuna, hangi şartlarda yapılacağına, hukuki sonucunun ne olacağına, hangi usul kurallarının uygulanacağına ve gidilebilecek kanun yollarına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu durum da söz konusu usulün uygulanmasını hukuken imkânsız kılmaktadır.

Öte yandan, yukarıda saydığımız hukuki eksiklikler giderilse dahi, tanımaya ve hak mahrumiyeti sonucu doğurmaya ilişkin usulün işletilmesi için bir takım fiili engeller de bulunmaktadır. Bu engellerin başında, adlî sicile kayıt amacıyla Ülkemize gönderilen bilgilerin gerekçeli kararı dahi içermemesi gelmektedir. Gönderilen bilgiler adlî sicil kaydı adı altında tek sayfa olarak gönderilmekte ve sadece ad, soyad, doğum tarihi, doğum yeri, suç tarihi, suç, uygulanan kanun maddeleri, kararı veren mahkeme, karar tarihi, kesinleşme tarihi ve verilen ceza bilgilerini içermektedir. Bu bilgilere dayanılarak tanımadan beklenen hukuki güvencenin sağlanabilmesi mümkün görülmemektedir. Kanımızca, suçun tercüme göre yapılan nitelendirmesinin, fiilin ne olduğu bilinmediğinden Türk Hukukuna uygunluğunun denetlenmesi imkânı bulunmamaktadır. Üstelik fiil bilinmediğinden o eylemin Türk Hukukuna göre suç olup olmadığının tespiti dahi mümkün değildir. Nitekim diğer ülke kanunlarında suç olarak düzenlenen pek çok fiil 5237 sayılı Kanunla adlî nitelikteki yaptırımların kapsamından çıkarılarak kabahat olarak düzenlenmiştir. Tercüme sırasında yapılan nitelendirme ise her zaman doğru sonuç vermemektedir. Bu durumda Türk Hukukuna göre suç olmayan bir fiilin adlî sicile kaydedilmesi ve bu kayıt nedeniyle bir takım hak mahrumiyetlerinin ortaya çıkması mümkün görülmektedir. Bunlarda yabancı mahkeme kararlarının adlî sicile kaydı ve hak mahrumiyeti doğması için hâkim kararı aranmasını da anlamsız kılmaktadır. Bununla birlikte, diğer ülkeleri tüm dosya bilgilerini göndermeye zorlayacak uluslararası bir sözleşmede bulunmamaktadır. Bazı ülkelerle ikili anlaşmalarla bu sorunun çözülebileceği düşünülse de, yaşanan soruna kısmi bir cevap olacaktır. Ayrıca, mahkemenin, verilen kararın evrensel insan haklarına uygun olarak adil bir yargılama sonucunda verilip verilmediğini değerlendirme imkânı da bulunmamaktadır.

SONUÇ

1. Türk ceza hukuku sistemi yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarına çeşitli yönlerden geçerlilik tanımıştır. Bu geçerlilik alanlarından ikisi ise bu kararların adli sicile kaydedilmesi ve hak mahrumiyeti sonucu doğurmasıdır. Adli sicile kayda izin veren yasal düzenleme 1944 yılından, hak mahrumiyeti doğurmasına izin veren yasal düzenleme ise 1926 tarihinden beri yürürlükte bulunmaktadır.

2. 4664 sayılı ve 3682 sayılı mülga adli sicil kanunları, Türk kanunlarına göre suç teşkil eden bir fiilden dolayı Türk vatandaşları hakkında yabancı bir devlet mahkemesince verilerek kesinleşen ve resmen Türkiye Hükûmetine bildirilen mahkûmiyet hükümlerinin adli sicile kaydedileceğini düzenlemiştir. Ancak, 5352 sayılı Kanun, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydı bakımından daha önceki yasal düzenlemeden farklı olarak Türk Hukukuna göre “tanınan” mahkûmiyet kararının adli sicilde tutulabileceğini düzenlenmiştir.

3. Hak mahrumiyeti bakımından ise, 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanununun 8. maddesindeki düzenlemeye paralel olarak kaleme alınan 5237 sayılı Kanunun “Hak yoksunlukları” başlıklı 17. maddesine göre, mahkeme, yabancı mahkemelerden verilen ve Türk hukuk düzenine aykırı düşmeyen hükmün, Türk kanunlarına göre bir haktan yoksunluğu gerektirmesi hâlinde, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine Türk kanunlarındaki sonuçlarının geçerli olmasına karar verecektir.

4. Yabancı mahkemelerce verilen karar adli sicile kaydedildiği zaman, adli ve idari makamlar kaydedilen bu mahkûmiyetin Türk Hukukuna göre ortaya çıkan hak mahrumiyetlerini, ayrıca bir karar aramadan uygulamaktadır. Bu nedenle, adli sicile kayıt ile birlikte hak mahrumiyeti de otomatik olarak ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı adli sicile kayıt ile hak mahrumiyeti arasında bir farklılığa gitmenin pratikte bir faydası bulunmamaktadır.

5. 4664 ve 3682 sayılı Adli Sicil Kanunlarının uygulandığı dönemde, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet hükümlerinin adli sicil kaydedilmesi için bu kanunlarda sayılan şartların denetiminin kim tarafından nasıl yapılacağına ilişkin bir hüküm yer almamıştır. Bu nedenle şartları taşıyan bir yabancı mahkûmiyet hükmünün adli sicile kaydı için bir mahkeme kararına ihtiyaç duyulmamıştır. Bu denetimin adli sicil yetkililerince yapılacağının kabul edilmiş ve uygulama da bu yönde gerçekleşmiştir. Ancak, 5352 sayılı Kanun, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydı bakımından kanun koyucunun eski uygulamadan farklı bir usulü benimsediğini açıkça

göstermektedir. Ancak, yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydı bakımından 2005 sonrasında uygulamada her hangi bir değişiklik meydana gelmemiş, 4664 ve 3682 sayılı Adli Sicil Kanunlarının uygulandığı dönemdeki uygulama aynen devam etmiştir.

6. Yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet hükümlerinin hak mahrumiyetine neden olması bakımından ise 765 ve 5237 sayılı kanunlar benzer hükümler ihtiva etmelerine rağmen, her iki kanunun uygulandığı dönemde de bu kanunlarda öngörülen usule uygun bir uygulama olmamıştır. Diğer bir ifadeyle adli sicile kaydedilen yabancı mahkeme kararları, bir mahkeme kararına ihtiyaç bulunmadan hak mahrumiyeti sonucunu doğurmuştur.

7. Ankara 17. İdare Mahkemesi 18.01.2012 tarihli, 2011/1591 E. 2012/23 K. sayılı Kararında, yabancı mahkeme kararlarının adli sicile kaydı ve hak mahrumiyeti sonucu doğurmasına ilişkin uygulamanın Kanuna uygun olmadığına karar vermiştir. Söz konusu karar, Danıştay 10. Dairesinin 31.12.2012 tarihli ve 2012/2620 E. 2012/7162 K. sayılı Kararıyla da onanmıştır.

8. Ankara 17. İdare Mahkemesinin Kararıyla, yabancı mahkeme kararlarının adli sicile kaydı ve hak mahrumiyeti sonucu doğurmasına ilişkin uygulamanın yasal düzenlemeye uymadığı hukuken kesin olarak tespit edilmiş durumdadır. Üstelik yukarıda yaptığımız açıklamalarda, yasal düzenlemelerin hukuken ve fiilen uygulanma kabiliyeti olmadığını göstermektedir. Bu nedenle yabancı mahkeme kararlarının adli sicile kaydına ve hak mahrumiyeti sonucu doğurmasına ilişkin kanun hükümlerinde bir takım değişiklikler yapma zarureti bulunmaktadır. Bu yapılacak değişiklikler bakımından bir kaç ihtimal bulunmaktadır.

a. Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve hak mahrumiyeti sonucu doğurmasına ilişkin usulün esas ve usullerinin belirlenmesi

Yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarının tercümelerindeki hatalar, isim benzerlikleri ve suçun ve hak mahrumiyetinin Türk hukuk sistemine uygunluğunun denetlenmesi amacıyla bir denetleme prosedüründen geçirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle idari merciler yerine adli makamların denetiminden geçen yabancı mahkeme kararlarının adli sicile kaydedilmesi ve hak mahrumiyeti sonucunu doğurması, hiç şüphesiz ki, vatandaşlar bakımından daha büyük bir güvencedir. Bu alternatifin kabulü durumunda ilgili kanunlarda, tanıma ve hak mahrumiyeti kararını vermeye hangi mahkemenin görevli ve yetkili olduğuna, koşullarına, hukuki sonucunun ne olacağına, hangi usul kurallarının uygulanacağına ve karşı gidilebilecek kanun yollarına ilişkin bir düzenleme yapılması gerekmektedir. Ancak, söz konusu yasal düzenlemeler

yapılsa dahi, aşağıda belirttiğimiz nedenlerden dolayı bu yasal düzenlemelerle beklenen amaçların elde edilmesi oldukça zor görülmektedir.

aa. Yasal eksizlikler giderilse dahi, tanımaya ve hak mahrumiyeti sonucu doğurmaya ilişkin usulün işletilmesi için bir takım fiili engeller bulunmaktadır. Bu engellerin başında, adli sicile kayıt amacıyla Ülkemize gönderilen bilgilerin gerekçeli kararı dahi içermemesi gelmektedir. Gönderilen bilgiler adli sicil kaydı adı altında tek sayfa olarak gönderilmekte ve sadece ad, soyad, doğum tarihi, doğum yeri, suç tarihi, suç, uygulanan kanun maddeleri, kararı veren mahkeme, karar tarihi, kesinleşme tarihi ve verilen ceza bilgilerini içermektedir. Bu bilgilere dayanılarak tanımadan beklenen hukuki güvencenin sağlanabilmesi mümkün görülmemektedir.

ab. Diğer bir sorun ise yurt dışında suç işleyen tüm Türk vatandaşlarının adli sicil kayıtlarının Ülkemize gönderilmemesidir. Avrupa Konseyinin Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi sadece Konsey üyelerini bağlayıcı nitelikte olduğundan yalnızca bu Sözleşmeye taraf ülkeler tarafından adli sicile kaydedilmiş bulunan cezai hükümler diğer taraf ülkelere gönderilmektedir. Ancak taraf ülkelerin hiç göndermemesi veya bir kısmını göndermesinin bir yaptırımı olmadığı gibi bir denetimi de bulunmamaktadır. Bu nedenle Konsey üyesi ülkelerin sınırları içinde suç işleyen Türk vatandaşları hakkındaki bilgilerin gönderip göndermediklerini, gönderiyorlarsa bile ne kadarının gönderdiklerini bilme şansımız yoktur. Üstelik Konsey üyesi olmayan ve Türk vatandaşlarını yoğun olarak yaşadıkları diğer ülkelerde suç işleyen Türk vatandaşları hakkında hiçbir bilgi gönderilmemektedir. Bu durumda düzenlemeyle amaçlanan sistemi büyük oranda işlevsiz kıldığı gibi, farklı ülkelerde suç işleyen vatandaşlar bakımından eşitlik ilkesine aykırı sonuçların doğmasına neden olmaktadır.

ac. Yukarıda sayılan engellerin aşılması durumunda dahi, adli sicile kayıt ve hak mahrumiyeti sonucu bakımından mahkeme kararı aranmasının bir takım zorlukları bulunmaktadır. Öncelikli olarak özel hukuktaki ilgili tarafın talebiyle başlayan ve masrafların talep eden kişi tarafından karşılandığı tanıma ve tenfiz usulünden farklı olarak tüm usulü işlemlerin re'sen Devlet tarafından yapılması gerekmektedir. Bu da Devlete çeşitli yönlerden yük anlamına gelecektir. Öncelikli olarak bu amaçla yeni mahkemeler kurulması ve bazı hâkimlerin burada istihdam edilmesi sonucu ortaya çıkacaktır. Hakkında yabancı mahkeme tarafından karar verilen kişinin büyük ihtimalle yurt dışında yaşadığı düşünülürse, bu kişinin tebligat yapılarak durumdan haberdar edilmesi

gerekeceğinden, yapılacak olan bu uluslararası tebligat birkaç ayda ancak gerçekleştirilebilecektir. Mahkemenin yabancı ülke tarafından gönderilen belgeleri karar verebilmek için yeterli görmemesi durumunda aylarca sürebilecek yeni bir uluslararası tebligat süreci başlayacaktır. Muhatap ülkelerden kişisel veri ve benzeri gerekçelerle karar örneğinin veya istenilen bilginin alınamaması ihtimali de bulunmaktadır. Bu durum ise, tanıma işleminin gerçekleşmesini veya tanımdan beklenen amaçların elde edilmesini engelleyebilecektir. Tüm bu işlemler devlet tarafından yürütüldüğü için tüm tebligat ve tercüme masrafları devlet üzerinde kalacaktır.

ad. Diğer taraftan şu husus da belirtilmelidir ki, yukarıda saydığımız uzun ve masraflı süreç sonucunda adli sicile yapılan kayıtlardan, bu kişilerin büyük çoğunluğunun yurt dışında yaşaması nedeniyle, çok azı tekrür veya hak mahrumiyeti bakımından kullanılabilir.

b. Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve hak mahrumiyeti sonucu doğurması uygulamasından vazgeçilmesi

Yukarıda belirttiğimiz üzere, tarafı olduğumuz 20 Eylül 1959 tarihli Avrupa Konseyinin Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi bu alandaki Ülkemizin uluslararası alanda üzerine düşen sorumluluğu belirlemektedir. Sözleşmenin taraf devletlere yüklediği tek yükümlülük, yabancı bir kişi hakkında adli sicile kaydedilen ceza hükümlerinin ve diğer tedbirlerin, bu kişinin vatandaşı olduğu taraf devlete bildirilmesinden ibarettir. Sözleşmeye göre, bildirilen bu ceza hükümlerinin ve diğer tedbirler hakkında nasıl bir işlem yapılacağı taraf devletlerin inisiyatifine bırakılmış durumdadır. Diğer bir ifadeyle, bildirilen bu bilgilerin nasıl kullanılacağı taraf devletlerin takdirindedir. Buna göre, yabancı ülkelerden Ülkemize gönderilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydedilip kaydedilmemesi konusunda, uluslararası hukuk bakımından bir mecburiyetimiz bulunmamaktadır. Ancak kanun koyucu bu bilgilerin adli sicile kaydedilmesi ve hak mahrumiyetine neden olması yönünde tercihini kullanmıştır.

Bu bağlamda, yabancı ülke mahkemelerince verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydedilmesi ve hak mahrumiyetine neden olması uygulamasından vazgeçilmesi mümkündür. Bu durumda mevzuatta yabancı mahkeme kararlarının adli sicile kaydına veya hak mahrumiyetine ilişkin maddelerin yürürlükten kaldırılması gerekmektedir.

Bununla birlikte bu şekilde bir tercih yapılması durumunda, Türk vatandaşı olup yurt dışında suç işleyerek toplum açısından tehlikeliğini ortaya koyan kişilerin Ülkemizde takibi mümkün olmayacaktır. Bunun da önüne geçilmesi

amacıyla yabancı ülke tarafından gönderilen bilgilerin sadece önleyici kolluk hizmeti kapsamında istihbari amaçlı olarak bir sicilde tutulması yönünde yasal bir düzenleme yapılabilir.

Bu alternatifin diğer bir sakıncası ise, Türkiye’de ve yabancı bir ülkede aynı suçu işleyen iki vatandaş arasında mahkûmiyet hükmünün doğurduğu sonuçlar yönünden farklı uygulamaların yapılmasına neden olacağı ve eşitlik ilkesini zedeleyebileceğidir.

c. Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve hak mahrumiyeti sonucu doğurması uygulamasının sınırlı suçlar bakımından yapılması

Yukarıdaki iki seçeneğin doğurduğu sakıncaların kısmen giderilmesi amacıyla bir orta yol da bulunması mümkündür. Yabancı mahkemelerce verilen mahkûmiyet kararlarından sadece belirli suçlara ilişkin olarak adli sicile kayıt yapılmasına ve hak mahrumiyeti doğurmasına ilişkin bir düzenleme yapılabilir. Bu durumda adli sicile kayıt ve hak mahrumiyeti sonucu doğurması sadece belirli suçlara özgü olarak mümkün olacaktır.

554

Adli sicile kaydedilecek ve hak mahrumiyeti doğuracak suçların tespitinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58 inci maddesinin dördüncü fıkrasında sayılan ve yabancı ülke mahkemelerince veriliş tekerrüre esas olan suçlar dikkate alınmak suretiyle bir katalog oluşturulabilir. Bu fıkra da sayılan suçlar, kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahteciliktir. Ancak, bu sayılan suçlara ülkemiz açısından suç faillerinin takibinin önemli görüldüğü diğer suçların da eklenmesi mümkündür.

Bu seçeneğin kabulü durumunda özellikle tanınmanın ortaya çıkaracağı sorunlar büyük oranda yaşanmaya devam edecektir.

9. Kanımızca yabancı mahkeme kararlarını tanıma ve hak mahrumiyeti sonucu doğurması seçeneği, yabancı ülkelerin kararların denetimine ilişkin yeterli bilgi göndermemeleri, Türk vatandaşlarını suç işledikleri tüm ülkelerden bilgi gelmemesi ve güvence oluşturacak bir sistemin oldukça kaynak, zaman ve emeğe ihtiyaç duyması gibi nedenlerle beklenen faydayı sağlamayacaktır. Ayrıca, bu kadar kaynak, zaman ve emek harcadıktan sonra adli sicile kaydedilen kararlardan çok azı tekerrür veya hak mahrumiyeti bakımından kullanılabilir. Bu nedenle yabancı ülke mahkemelerince verilen mahkûmiyet kararlarının adli sicile kaydedilmesi ve hak mahrumiyetine neden olması uygulamasından vazgeçilmesi en makul çözüm olarak görülmektedir.

Bununla birlikte, bu çözüm, yabancı ülkelerde suç işleyen vatandaşların tamamen takipsiz kalacağı anlamına gelmemektedir. Öncelikli olarak yabancı ülkelerin gönderdiği bilgilerin önleyici kolluk ve istihbari çalışmalarında kullanılması yapılacak yasal bir düzenlemeyle mümkündür. Bununla birlikte, yurt dışında suç işleyen bir Türk vatandaşının Türk Ceza Kanununun 11. maddedeki şartları taşıması veya 13. maddede sayılan suçlardan birini işlemesi durumunda Türkiye’de yargılanıp, cezalandırılması da mümkündür. Bu da Ülkemize takip etmek istediği suçlar ve failer bakımından geniş bir hareket alanı vermektedir. Ayrıca, 3002 sayılı Türk Vatandaşları Hakkında Yabancı Ülke Mahkemelerinden ve Yabancılar Hakkında Türk Mahkemelerinden Verilen Ceza Mahkûmiyetlerinin İnfazına Dair Kanun uyarınca, Türk vatandaşları hakkında yabancı devlet mahkemelerinden verilen ceza mahkûmiyetlerinin Türkiye’de yerine getirilmesi mümkündür. Kanunun 8. maddesine göre, kesinleşen yerine getirme kararları genel hükümler dairesinde infaz olunacak ve adli sicile kaydedilecektir.

Buna göre, 5237 sayılı Kanununun 11 ve 13. maddeleri ile 3002 sayılı Kanunun 8. maddesi, yabancı mahkeme kararlarının adli sicile kaydı ve hak mahrumiyeti sonucu doğurması uygulamasından vazgeçilmesi durumunda ortaya çıkacak boşluğu büyük ölçüde kapatacak niteliktedir.

10. Yabancı mahkeme kararlarının adli sicile kaydı ve hak mahrumiyeti sonucu doğurması konusunda yaşanan sorunların, yukarıda açıklandığı gibi, bir ülkenin kendi yasal düzenlemeleriyle çözebilmesi mümkün görülmemektedir. Bu nedenle bu sorunun tek çözüm yollu, tüm devletleri (mümkün olduğu ölçüde) kapsayacak çok taraflı uluslararası bir sözleşme (Birleşmiş Milletler çatısı altında olabilir) yapılmasıdır. Bu sözleşme, taraf devletlerin yabancılara ait adli sicil kayıtlarını yeterli bilgi ve belgeyle birlikte ilgili devlete göndermesini ve adli sicile kaydını zorunlu kılmalı ve bunu sağlayacak bir denetim mekanizması oluşturmalıdır.

KAYNAKÇA

Artuk, M.Emin/Gökçen, Ahmet/Yenidünya, A. Caner: “Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, 2007.

Arslan, Çetin: “Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y.2007, C.56, S.4.

Bakıcı, Sedat: “5237 sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuk Genel Hükümleri”, Adalet, 2007.

Bıyıklı, Hasan İsmet: “Ceza Kararlarının Uluslararası Geçerliliği”, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 3, 1974.

Centel/Hamide, Zafer/Hamide, Çakmut/Özlem: “Türk Ceza Hukukuna Giriş”, 7. Baskı, Beta, 2011.

Demirel, Hakkı: “Yabancı Ceza İlamlarının Değeri”, <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1952-09-01-02/AUHF-1952-09-01-02-Demirel.pdf> (Son Erişim: 14.05.2013).

Dönmezer, Sulhi/Erman, Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, 12. Baskı, Beta, 1997.

Hakeri, Hakan: “Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 13. Baskı, Adalet Yayınevi, 2012.

Jescheck, Hans-Heinrich: “Alman Ceza Hukukuna Giriş”, Çev. Feridun Yenisey, Beta, 2007.

Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan: “Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 4. Baskı, Seçkin, 2011.

Kunter, Nurullah/Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe: “Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku”, 16. Baskı, Beta, 2008.

Nuhoğlu, Ayşe: “Ceza Hukukunda Emniyet Tedbirleri”, 1997.

Otacı, Cengiz: “Suçun Kanuni Sonucu Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C:2, Y:2, S:4, Ocak 2011.

Önder, Ayhan: “Ceza Hukuku Genel Hükümler”, Beta, 1992, C.II-III.

Özbek, V.Özer: TCK İzmir Şerhi, Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı, 3. Baskı, 2006, C.1.

Özbek, V.Özer: “İnfaz Hukuku”, Orion, 2007.

Özbek, V. Özer/Kanbur, M.Nihat/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar/Tepe, İlker: “Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 2. Baskı, Seçkin, 2011.

Özdemir, Kenan: “Ceza Hukukunda Yabancı Kanunun Göz Önünde Bulundurulması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.59, Y.2005.

Özen/Mustafa: “Non Bis İn İdem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi,” Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIV, Y. 2010, S. 1,

Özgenç, İzzet: “Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler”, 8. Baskı, Seçkin, 2012.

Öztürk, Bahri/Erdem, M. Ruhan: “Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku”, 11. Baskı, Seçkin, 2011.

Tezcan, Durmuş: “Avrupa Toplulukları İçinde Ceza Hukukunun Yeri”, Prof. Aziz Köklü’nün Anısına Armağan, Ankara, 1984.

Tezcan, Durmuş: Uluslararası Ceza Divanı Açısından Uluslararası Adli Yardım, s.103, <http://www.iku.edu.tr/TR/userfiles/huk/937.pdf> (Son Erişim: 15.05.2013).

Tezcan, Durmuş/Erdem, E. Mustafa/Önok, R. Murat: “Uluslararası Ceza Hukuku”, Seçkin, 2009.

Töngür, Ali Rıza: “Ceza Hukukunda Yeni Boyutlarıyla Erteleme”, Adalet, 2009.

Turhan, Faruk: “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Güvenlik Tedbiri Olarak Hak Yoksunluğu ve Yasaklığının Hukuki Niteliği, Kapsam ve Koşulları Üzerine Bir Değerlendirme”, Ceza Hukuku Dergisi, 2007, S.4.

Ünver, Yener/Hakeri, Hakan: “Ceza Muhakemesi Hukuku”, 5. Baskı, Adalet.

Yenisey, Feridun: “Milletlerarası Ceza Hukuku, Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri ve Mevzuatı”, Beta, 1988.